

૪૨૮૫

૪૨૮૫

(૦૧૮)

$\frac{1}{90}$

૩૫૭

॥ અથ ગુર્જર ભાષોપેતા સોમવાર વ્રત કથા પ્રા. ॥

અમદાવાદ આર્યોદય પ્રેસ.

अथ गुर्जर भाषोपेता सोमवार व्रत कथा.

॥ शिवार्पणम् ॥

अर्पयामीदुमुकुटसतीसौभाग्यरसकम् ॥

त्वामेतद्गौर्जरीभाषाभूषितंसत्कथानकम् ॥

॥ शिवध्यानम् ॥

ध्यायेन्नित्यं महेशं रजतगिरिनिभं चारुचंद्रावतंसं
रत्नाकल्पोज्ज्वलांगं परशुमृगवराभीतिहस्तं प्रसन्नं ॥

पद्मासीनं समंतात्स्तुतममरणैर्व्याघ्रकृत्तिवसानं
विश्वाद्यं विश्ववद्यं निखिलभयहरं पंचवक्त्रं त्रिनेत्रम् ॥

॥ કથારંભઃ ॥

સૂતરવાચ ॥ નિત્યાનંદમયંશાંતંનિર્વિકલ્પંનિરામયં ॥ શિવતત્ત્વમનાદ્યંતંયેવિદુસ્તેપરંગતાઃ ॥૧॥

સૂત કહે છે કે, ત્રણ કાળમાં આનંદમય, શાંત, નિર્વિકલ્પ, નિરામય અને આદિ તથા અંત વગરનાં શિવતત્ત્વને જોએએ જાણ્યું છે તેઓ પરબ્રહ્મને પામ્યા છે.

વિરક્તાઃ કામભોગેભ્યોયેચકુર્વસ્વૈતુર્કો ॥ મર્ત્તિપરાંશિવેધીરાસ્તેષાંમુક્તિર્નસંશયઃ ॥૨॥

જે ધીર પુરૂષો આ સસારનાં કામ ભોગાદિક સુખથી વિરક્ત થઈને શિવમાં ફળની આશા રહિત શ્રેષ્ઠ ભક્તિ કરે છે તેઓને નિઃસંશય મુક્તિજ છે.

વિષયાનભિસંધાયયેકુર્વૈતિશિવેરતિ ॥ વિષયૈર્નાભિભૂયંતેષુંજાનાસ્તત્ફલાન્યપિ ॥ ૩ ॥

વિષયનો સંબંધ નહિ છોડતાં પણ જોએ શિવમાં આસક્તિ રાખે છે તેઓ વિષયોનાં ફળને ભોગવતાં છતાં પણ વિષયોથી પરાભવ પામતા નથી.

યેનકેનાપિભાવેનશિવમક્તિયુતોનરઃ ॥ નવિનશ્યતિયાત્યેવકાલેનાપિપરાંગતિ ॥ ૪ ॥

જે તે ભાવથી પણ શિવની ભક્તિ યુક્ત થયેલા પુરૂષ કોઈ પણ જાતના પરાભવમાં નહિ પડતાં અંતે પરમગતિને પામે છે.

આરુઠ્ઠુઃપરંસ્થાનંવિષયાંસ્ત્યક્તમક્ષમઃ ॥ પૂજયેત્કર્મણાશંભુંભોગાંતેશિવમામૃયાત્ ॥ ૬ ॥

ઉત્તમ લોકમાં જવાની ઇચ્છાને ધરાવનારા હોય તથા વિષયોનો ત્યાગ કરવામાં અશક્ત હોય એવા પુરૂષે કર્મકાંડમાં કહેલા નિયમોને અનુસરી આદ્યજિયાથી શંભુની પૂજા કરવી તો તે પણ ભોગ ભોગનીને અતે શિવને પામે છે.

અશક્તાઃકેચિદુત્સૃષ્ટુંપ્રાયોવિષયાવાસનાં ॥ અતઃકર્મમયાતૂક્તાકામધેનુઃશરીરિણાં ॥ ૬ ॥

ધણું કરીને કેટલાક વિષય વાસનાને છોડવા માટે અશક્ત હોય છે. એટલા માટે મનુષ્યને તેઓની ઇચ્છા સફળ કરવામાં કામધેનુ સમાન, આદ્યકર્મથી બની શકે એવી પૂજા કહેલી છે.

માયામયેપિસંસારેયેવિહસચિરંસુખં ॥ મુક્તિમિચ્છંતિદેહાંતેતેષાંધર્મોયમીરિતઃ ॥ ૭ ॥

આ માયામય એટલે સ્વપ્ન સમાન સંસારની અંદર જેઓ ધણાક કાળ સૂઈ સુખેથી વિહાર કરી દેહાંત સમય મુક્તિની ઇચ્છા કરે છે તેઓને માટે તો અવશ્ય આ ધર્મ કોઠે.

શિવપૂજાસદાલોકેહેતુઃસ્વર્ગાપવર્ગયોઃ ॥ સોમવારેવિશેષેણપ્રદોષાદિગુણાન્વિતે ॥ ૮ ॥

આ સંસારમાં હ્રમેશ અને તેમાં પણ વિશેષે કરીને પ્રદોષ આદિક ગુણયુક્ત સોમવારમાં શિવની પૂજા ઉત્તમ સુખ અને મોક્ષનું કારણ છે.

વૈશાખેશ્રાવણેચૈત્રેજ્જેવામાર્ગશીર્ષકે ॥ પ્રથમેસોમવારેતદ્ગૃહ્ણીયાદ્રતમુત્તમં ॥ ૯ ॥

વૈશાખ, શ્રાવણ, ચૈત્ર, કાર્તિક અથવા માગશીર્ષ માસના પહેલે સોમવારે તે ઉત્તમ વ્રત
(શાસ્ત્રોક્ત વિધિયુક્ત શિવ પૂજા રૂપ)નું ગ્રહણ કરવું

કેવલંચાપિયેકુર્યુઃસોમવારેશિવાર્ચનં ॥ નતેષાંવિદ્યતેકિંચિદિદામુત્રચદુર્લભં ॥ ૧૦ ॥

સોમવારને દિવસ જેઓ કેવળ શિવ પૂજા કરે છે તેઓને પણ આ લોક અને પર લોક
માં કંઈ દુર્લભ નથી.

उपोषितःशुचिर्भूत्वासोमવાरेजितेन्द्रियः ॥ वैदिकैर्लૈકિકૈર્મૈત્રૈर्वિધिवत्पूजयेच्छिवं ॥ ૧૧ ॥

સોમવારને દિવસ ઉપવાસ કરી શુદ્ધ થઈ અને ઇન્દ્રિયોને નિયમમાં રાખી વેદમાં કહેલા
મંત્રો વડે અથવા પુરાણોમાં કહેલા મંત્રો વડે વિધિ પ્રમાણે શિવનું પૂજન કરવું.

ब्रह्मचारीगृहस्थोवाकन्यावापिसमर्तृका ॥ विधवावापिसंपूज्यलभतेवरमीप्सितं ॥ ૧૨ ॥

બ્રહ્મચારી, ગૃહસ્થ, કન્યા, સૌભાગ્યવતી સ્ત્રી અથવા વિધવા શિવની પૂજા કરવાથી ઇચ્છિ-
ત વરદાનને પામે છે.

अथात्रकथयिष्यामिकथांश्रोतृमनोहरां ॥ श्रुत्वा मुक्तिं प्रयात्येव भक्तिर्भवति सांभवी ॥ ૧૩ ॥

હવે આ સ્થળે સાંભળનારના મનનું હરણ કરે એવી કથા હું કહીશ જેનું શ્રવણ કરવા-
થી શંભુની ભક્તિ થાય છે અને મુક્તિને પમાય છે.

વ્ર.

સો.

૫

આર્યાવર્ત્તેનૃપઃકશ્ચિદાસીદ્ધર્મભૂતાવરઃ ॥ ચિત્રવર્મેતિવિરુદ્ધાતોધર્મરાજોમહામનાઃ ॥ ૧૪ ॥

આર્યાવર્ત્ત દેશમાં ધર્મને ધાણુ કરનારાઓમાં શ્રેષ્ઠ, પ્રખ્યાતિ પામેલો, ધર્મથી શાળાય-
માન અને મોટા મનવાળો કોઈ ચિત્રવર્મા નામનો રાજા હતો.

૬ સગોસાધર્મસેતૂનાંશાસ્ત્રદુષ્પથગામિનાં ॥ યદ્દામમસ્તયજ્ઞાનાંત્રાતાશરણમિચ્છતાં ॥ ૧૫ ॥

તે ધર્મ માર્ગોનું રક્ષણ કરનારો, દુષ્ટ માર્ગોમાં જનારા પુરોને શિક્ષા આપનારો, સમ-
સ્ત યજ્ઞ કરનારો અને શરણ ઇચ્છનારાઓનું રક્ષણ કરનારો હતો.

કર્ત્તાસકલપુણ્યાનાંદાતાસકલસંપદાં ॥ જેતામપત્રવૃંદાનાંભક્તઃશિવમુકુંદયોઃ ॥ ૧૬ ॥

વળી સકળ પુણ્યોને કરનારો, સકળ સમૃદ્ધિને આપનારો, શત્રુના સમૂહને છતનારો
તથા શિવ અને વિષ્ણુને ભક્ત હતો.

સોનુકૂલામૃપત્નીષુપુત્રમેકંનલબ્ધવાન્ ॥ ચિરેણપ્રાર્થિતોલેખેકન્યામેકાંવરાનનાં ॥ ૧૭ ॥

તે પોતાને અનુસરનાર સ્ત્રીઓમાં એક પુત્રને પણ ન પામ્યો. પરંતુ ઘણેક કાળે એક મુ-
દર મુખવાળી કન્યાને પામ્યો.

સલબ્ધ્વાતનયાંમેનેહિમવાનિવપાર્વતીં ॥ આત્માનંદેવસદૃશંસંપૂર્ણંચમનોરથં ॥ ૧૮ ॥

જેમ હિમાલય પાર્વતી નામની કન્યાને પામે તેમ તે રાજા મુલીને પામી પોતાને દેવ સ-

વ.

સો.

૬

માન તથા મનોરથને સંપૂર્ણ થયેલો માનવા લાગ્યો.

सएकदाजातकलक्षणज्ञा नाहूयमर्वान्द्विजवृन्दमुख्यान् ॥

कौतुहलेनाभिनिविष्टचेताः पपृच्छकन्याजननेफलानि ॥ १९ ॥

તે એક દિવસ બ્રાહ્મણોના સમૂહમાં મુખ્ય તથા ઉત્પન્ન થયેલ બાળકોનાં લક્ષણોને જાણનારા જોશીઓને બોલાવી તે બાબતની ઉત્કૃષ્ટતાને લીધે તેમાં ચિત્ત પરોવી કન્યાના જન્મમાં શું ફળ છે એમ તેઓને પૂછવા લાગ્યો.

अथतत्रब्रवीदेकोबहुज्ञोद्विजसत्तमः ॥ एषासीमंतिनीनाम्नाकन्यातवमहीपते ॥ २० ॥

પછી તેમાંથી બહુ જાણનારો કેમ એક મુખ્ય બ્રાહ્મણ બોલ્યો કે હું રાજા! આ તારી કન્યાનું સીમંતિની એવું નામ આવે છે.

उमेवमांगल्यवतीदमयंतीवरूपिणी ॥ भारतीवकलाभिज्ञालक्ष्मीरिवमहागुणा ॥ २१ ॥

તે પાર્વતીની પેઠે સાંભાગ્ય વાળી, દમયંતી જેવી રૂપાળી, સરસ્વતી સમાન કળાને જાણનારી તથા લક્ષ્મીની પેઠે મોટા ગુણોવાળી થશે.

सुप्रजादेवमातेवजानकीवधृतव्रता ॥ रविप्रभेवसत्कांतिश्चंद्रिकेवमनोरमा ॥ २२ ॥

વળી દેવતાઓની માતા સમાન સારી પ્રજાવાળી, સીતાના જેવું સતોપણું પાળનારી,

व.

सो.

७

સૂર્યની કાંતિના જેવી સારી કાંતિવાળી અને ચાંદનીની પેઠે અંતઃકરણને આનંદ આપનારી થશે.

દશવર્ષસહસ્રાણિસહમર્ત્યાપ્રમોદતે ॥ પ્રસૂયતનયાવષ્ઠૌપરંસુખમવાપ્સ્યતિ ॥ ૨૩ ॥

તે દશ હજાર વર્ષ સુધી પતિ સાથે ઉત્તમ આનંદ પામી આઠ પુત્રોને ઉત્પન્ન કરી પર-
મ સુખ પામશે.

इत्युक्तवंतं नृपतिर्धनैः संपूज्यतं द्विजं ॥ अवाप परमां प्रीतिं तद्वागमृतसेवया ॥ २४ ॥

આ પ્રમાણે બોલતા તે બ્રાહ્મણની ધનવડે પૂજા કરી તેના વાક્યો રૂપી અમૃતની સેવનાથી
સંતુષ્ટ થયેલા રાજા પરમ પ્રસન્નતાને પામ્યો.

अथान्योपि द्विजः प्राहर्षयवानविशंकितः ॥ एषाचतुर्दशवर्षे वैधव्यं प्रातिपत्स्याति ॥ २५ ॥

પછી ધીરજવાન તથા શંકા વગરનો બીજો બ્રાહ્મણ પણ બોલ્યો કે આ કન્યા ચૌદમે
વર્ષે વિધવાપણ પામશે.

इत्याकर्ण्य वचस्तस्य वजनिर्घातनिष्ठुरं ॥ मुहूर्त्तमभवद्राजार्चिता व्याकुलमानसः ॥ २६ ॥

આ પ્રમાણે તેનું વચ્ચના ધા જેવું નઠોર વચન સાંભળીને રાજા મુહૂર્ત માત્ર ચિંતાથી
વ્યાકુળ મનવાળો થઈ ગયો.

अथ सर्वान्समुत्सृज्य ब्राह्मणान्ब्रह्मवत्सलः ॥ सर्वदैवकृतं मत्त्वानिश्चितः प्रार्थितो भवतु ॥ २७ ॥

પછી બ્રાહ્મણો પર વહાલ રાખનારો તે રાજ બ્રાહ્મણોને છોડી જ્ઞાની પુરુષોના ઉપદેશથી
આ બધું દેવ કરે છે એમ માની ચિંતા વગરનો થયો.

સાપિસીમંતિનોંબાલાક્રમેણગતશૈશવા ॥ વૈધવ્યમાત્મનોભાવિસુશ્રવાત્મસર્વામુસ્વાત્ ॥૨૮॥

બાળક એવી તે સીમંતિની પણ રહેતે રહેતે બાળપણથી મુક્ત થઇ ત્યારે તેણે પાતાની
મખીના મુખથી પાતાનું વિધવાપણું યનાર છે એમ સાંભળ્યું.

પરંનિર્વેદમાપન્નાર્ચિતયામાસબાલિકા ॥ યાજ્ઞવલ્ક્યમુનેઃપત્નીર્મૈત્રેયીર્પર્યપૃચ્છત ॥ ૨૯ ॥

જેથી તે સીમંતિની પરમ દુઃખને પામી વિચાર કરવા લાગી અને પછી યાજ્ઞવલ્ક્ય
મુનિની મૈત્રેયી નામની સ્ત્રીને પૂછવા લાગી.

માતસ્ત્વચ્ચરણાંભોજંપ્રપન્નાસ્મિભયાકુલા ॥ સૌભાગ્યવર્દ્ધનકરંમમશંસિતુમર્હસિ ॥ ૩૦ ॥

હે માતા! ભયથી વ્યાકુળ થયેલી હું તમારાં ચરણ કમળમાં પ્રાપ્ત થઇશું. માટે મને સૌ-
ભાગ્ય વધારનાર (ઉપાય) કહેવાને યોગ્ય છે.

इतिप्रपन्नानृपतेःकन्यांप्राहमुनेःसती ॥ शरणंव्रजतन्वंगिपार्वतींशिवसंयुतां ॥ ३१ ॥

એ પ્રમાણે શરણે આવેલ રાજાની પુત્રીને મુનિની પતિવ્રતા સ્ત્રીએ કહ્યું કે હે સદ્ગુણ અંગ
રાણી! તું શિવ સહિત પાર્વતીને શરણે જા.

વ્ર.

સો.
૯

સોમવારેશિવગૌરીપૂજયસ્વસમાહિતા ॥ ઉપોષિતાચમુસ્નાતાવિરજાંબરધાગ્નિ ॥ ૩૨ ॥

સોમવારને દિવસ ઉપવાસ કરી સારી રીતે સ્નાન કર્યા પછી શુદ્ધ વસ્ત્ર ધારણ કરી સાવ-
ધાનપણે શિવ અને ગારીની પૂજા કર.

મિતવાક્નિશ્ચલમતિઃપજાંકૃત્વાયથોચિતાં ॥ અઢમેકંત્રતંકુર્યાદ્વિતોદ્યાપનમાચરેત્ ॥ ૩૩ ॥

વાણીને નિયમમાં રાખીને તથા જુદીને નિશ્ચલ રાખીને શાસ્ત્રોક્ત વિધિ પ્રમાણે પૂજા
કરીને એક વરસ સુધી વ્રત કરવું અને પછી તેનું ઉદ્યાપન કરવું

ઉમયાસહિતંરુદ્રંસુવર્ણેનચકારયેત્ ॥ રૌપ્યેણવૃષભંકૃત્વાકલશોપરિવિન્યસેત્ ॥ ૩૪ ॥

તેમાં પાર્વતી સહિત મહાદેવજીની સુવર્ણની મૂર્તિ તથા ઘોડીઆની રૂપાની મૂર્તિ કરા-
વવી. પછી તે બધું કળશ ઉપર મૂકવું.

તસ્યાગ્રેલિંગતોમદ્રંબ્રહ્માદ્યાસ્થાપનંતથા ॥ સ્વશાસ્ત્રોક્તેનવિધિનાહુનેદ્ધૃતતિલૌદનં ॥ ૩૫ ॥

તે કળશની આગળ લિંગતોભદ્ર નામનું મંડળ કરી તથા બ્રહ્માદિ દેવોનાં સ્થાપન કરી
પોતાની શાખામાં કહેલા વિધિવડે થી તથા તલ આદિક પદાર્થોના હોમ કરવો.

પૃથક્કશિવશિવામંત્રૈરષ્ટોત્તરશતદ્વયં ॥ કુર્યાદુદ્યાપનંતસ્યસમાપ્તૈયદુરીરિતં ॥ ૩૬ ॥

તે હોમમાં શિવ પાર્વતીના જુદા જુદા મંત્રોથી બસો આઠવાર આહુતી આપવી. તે

સમાપ્ત થયે કહ્યા પ્રમાણે ઉદ્યાપન કરવું.

ઉદ્યાપનં વિનાયતુ તદ્વ્રતં નિષ્ફલં ભવેત્ ॥ બ્રાહ્મણાન્ભોજયિત્વા ચ શિવં સમ્યક્ પ્રસાદય ॥ ૩૭ ॥

જે વ્રત ઉદ્યાપન વગરનું રહે છે તે નિષ્ફળ થાય છે. (માટે તે પ્રમાણે ઉદ્યાપન કરી) બ્રાહ્મણોને ભોજન કરાવી શિવજીને સારી રીતે પ્રસન્ન કર.

પાપક્ષયો ભિષેકેણ સામ્રાજ્યં પીઠપૂજનાત્ ॥ ગંધદાનાચ્ચ સૌભાગ્યમાયુરક્ષતદાનતઃ ॥ ૩૮ ॥

તેને અભિષેક કરવાથી પાપનો ક્ષય થાય છે, આસન આપી પૂજા કરવાથી ચક્રવર્તી રાજ્ય મળે છે, સુગંધી પદાર્થો અર્પણ કરવાથી સૌભાગ્ય કાયમ રહે છે અને ચોખ્ખા ચડાવવાથી અથવા પાસે મેલવાથી આયુષ્ય વધે છે.

ધૂપદાનેન સૌગંધ્યં કાંતિર્દીપપ્રદાનતઃ ॥ નૈવેદ્યેન મહાભોગો લક્ષ્મીસ્તાંબૂલદાનતઃ ॥ ૩૯ ॥

ધૂપના દાનથી સારી શ્વાસ પ્રસરે છે, દીવાના દાનથી કાંતિ વધે છે, નૈવેદ્ય મેલવાથી મહા ભોગ ભોગવવા મળે છે અને નાગરવેલના પાનના દાનથી લક્ષ્મી પ્રાપ્ત થાય છે.

ધર્માર્થકામમોક્ષાશ્ચ નમસ્કારપ્રસાદતઃ ॥ અઘ્રૈશ્વર્યાદિમિદ્ધીનાં જપણ્વહિકારણં ॥ ૪૦ ॥

નમસ્કાર કરી પ્રસન્ન કરવાથી ધર્મ, અર્થ, કામ અને મોક્ષ મળે છે. તથા આઠ ઐશ્વર્ય આદિ સકળ સિદ્ધિનું કારણ જપ [પચાક્ષર] છે.

હોમેનસર્વસૌરુયાનાંસમૃદ્ધિરુપજાયતે ॥ સર્વેષામેવદેવાનાંતુષ્ટિઃસંયમિભોજનાત્ ॥ ૪૧ ॥

હોમ વડે સકળ સુખને લાયક પદાર્થોની સમૃદ્ધિ મળે છે અને યોગી (ઉપલક્ષણ રૂપ યોગી શબ્દથી બીજા અતિથિઓ પણ સમજવા.) ને ભોજન કરાવવાથી સર્વ દેવતાઓ સંતુષ્ટ થાય છે.

इत्थमाराधयशिवंसोमवारेशिवामपि ॥ अत्यापदमपिप्राप्तानिस्तीर्यसुभगाभव ॥ ४२ ॥

આ પ્રમાણે સોમવારને દિવસ શિવ અને પાર્વતીનું આરાધન કરી પ્રાપ્ત થયેલ મોટી આપત્તિને પણ તરી જઈ સૌભાગ્યવાળી થા.

घोराद्घोरंविपन्नापिमहाक्लेशंभयानकं ॥ शिवपूजाप्रभावेनतरिष्यसिमहद्गयात् ॥ ४३ ॥

ભયાનક અને ખરાબમાં ખરાબ ક્લેશમાં પડી ગયેલી છતાં પણ શિવની પૂજના પ્રભાવ વડે મોટા ભયથી તરીશ.

इत्थंसीमंतिनींसम्यगनुशास्यमुनेःसती ॥ ययौसापिवरारोहाराजपुत्रीतथाकरोत् ॥ ४४ ॥

એ પ્રમાણે સીમંતિનીને બોધ આપી મુનિની પતિવ્રતા સ્ત્રી ત્યાંથી ગઈ અને મુંદર એવી રાજાની પુત્રીએ તેના કહેવા પ્રમાણે કર્યું.

दमयंत्सानलस्यासीर्दिद्रसेनाव्हयःसुतः ॥ तस्यचंद्रांगदोनामपुत्रोभूच्चंद्रसंनिभः ॥ ४५ ॥

હવે નળ રાજાને દમયંતીથી ઇંદ્રસેન નામનો પુત્ર થયા હોતો અને તે ઇંદ્રસેનનો અંદસમા-
ન કાંતિવાળો અદ્રાંગદ નામનો પુત્ર હોતો.

ચિત્રવર્માનૃપશ્રેષ્ઠઃસમાહૂયનૃપાત્મજં ॥ કન્યાંસીમંતિર્નાલસ્યૈમચચ્છદુર્બનુજ્ઞકા ॥ ૪૬ ॥

રાજાઓમાં ઉત્તમ તે ચિત્રવર્મા રાજાએ ઇંદ્રસેન રાજાના પુત્ર અદ્રાંગદને જોતાને ત્યાં
બોલાવી વડિલોની સંમતિથી સીમતિની કન્યા તેને આપી.

અધૂન્મહોત્સવસ્તત્ત્વત્સ્વારુદ્ધાહકર્મણિ ॥ ચત્રસર્વમહીશાનાંસમુદાયોમહામ્ભૂત ॥ ૪૭ ॥

તેના વિવાહ પ્રસંગપર ત્યાં મોટો ઉત્સવ થયો. જેમાં શ્રવ રાજાઓનો સમુદાય ભરાણો.

સસ્થાઃપાપિગ્રહંકાલેકૃત્વાચંદ્રાંગદઃકૃતી ॥ ઉવાસકતિચિન્માસાન્તત્રૈવશ્વશુરાલયે ॥ ૪૮ ॥

સમય પ્રાપ્ત થતાં સીમતિનીનું પાણિયહણ કરી કૃતાર્થ થયેલો અદ્રાંગદ કેટલાક આસ
ત્યાં સસરાને ઘેર રહ્યો.

एकदायमुनांतर्तुमराजतनयोवली ॥ ममज्जसहकैवर्त्तरावर्त्ताभिहतावरी ॥ ४९ ॥

એક દિવસ યમુનામાં વહાણની અંદર બેસી સહેલ કરવા ગયેલો તે બળવાન રાજપુત્ર
પાણીની ધુમરીથી વહાણ ઉંધું વળી જતાં નાબવાઓ સહિત ડુબી ગયો.

हाहेतिशब्दःसुमहाबासीत्तस्यास्तद्वये ॥ पश्यतांसर्वसैन्यानांप्रक्षयोदिवमस्पृशत् ॥ ५० ॥

વ.

સો.

૧૩

ત્યારે યમુનાના બને કાંઠાપર ઉભેલા અને તેને કુળી જતાં જોનારા સેના સાથે રહેલા બધા પુરુષોમાં મોટો હાહાકાર થઇ રહ્યો અને તેઓના અરેરાટીવાળા શબ્દે આકાશને રમકડું કર્યું.

તત્ત્વસીમંતિનીશ્રુત્વાપપાત્ત્વિમૂર્છિતા ॥ ઇંદ્રસેનોપિરાજેંદ્રઃપુત્રવાર્ચામુદુઃસર્હાં ॥ ૫૧ ॥

આબાલવૃદ્ધવનિતાશ્રુકુશુઃશોકવિવ્હલાઃ ॥

તે વાતને સાંભળી સીમંતિની મુઠ્ઠા ખાધ પૃથ્વીપર પડી. અને રાજેંદ્ર ઇંદ્રસેન પણ કુહાસહ એવું પુત્રનું મરણ સાંભળી પૃથ્વીપર પડ્યો તથા બાળકથી માંડી વૃદ્ધસુધી સ્ત્રીઓ આદિક શોકથી વિલાપ કરવા લાગ્યાં.

સાચસીમંતિનીસાધ્વીમર્ત્વલોકમિયાસતી ॥ ૫૨ ॥ પિત્તાનિષિદ્ધાસ્ત્રેહેનવૈધવ્યંપ્રતિપદ્યત ॥

સાધ્વી સીમંતિની પતિના લોકમાં જવાની ઇચ્છા કરવા લાગી પણ સ્નેહને લીધે તેના પિતાએ અટકાવવાથી વિધવાપણાને પામી.

મુનિપત્ન્યોપદિષ્ટંયત્સોમવારવ્રતંશુભં ॥ ૫૩ ॥ નતસાજશુભાચારાવૈધવ્યંપ્રાપ્તવસપિ ॥

ક્રેષ્ટ આચાર વાળી તે સીમંતિનીએ વિધવાપણું પ્રાપ્ત થયા છતાં પણ મુનિની સ્ત્રીએ બતાવેલું સોમવારનું શુભ વ્રત ન છોડ્યું.

एवंचतुर्दशैवर्षेदुःखंप्राप्यमुदारुणं ॥ ૫૪ ॥ ધ્વાયંસાઃશિવપાદાબ્જંવત્સરત્રયમસગાત્ ॥

વ.

સો.

૧૪

એ પ્રમાણે ચૌદમા વર્ષમાં લયકર દુઃખને પામી શિવનાં ચરણ કમળનું આરાધન કરતાં
ત્રણ વર્ષ વહી ગયાં.

ચંદ્રાંગદોપિતદ્ગર્તાનિમગ્નોયમુનાજલે ॥ ૬૫ ॥ અધોધોમજ્જમાનોસૌદદર્શોરગકામિનીઃ ॥

હવે તેના પતિ ચંદ્રાંગદ પણ યમુનાના જળમાં અદૃશ્ય થઇ નીચે ઉતરતાં ઉતરતાં નાગ-
ની સ્ત્રીઓને દખવા લાગ્યા.

જલક્રીડાનુસક્તાસ્તાદૃષ્ટારાજકુમારકં ॥ ૬૬ ॥ વિસ્મિતાસ્તમધોનિન્યુઃપાતાલંપન્નગાલયં ॥

જળક્રીડામાં આસક્ત થયેલી તે નાગ કન્યાઓએ રાજકુમારને જોઇ વિસ્મય પામી તેને
સંપાના રહેઠાણ રૂપ પાતાળ પ્રત્યે પહોંચાડ્યા.

સનીયમાનસ્તરસાપન્નગીભિર્નૃપાત્મજઃ ॥ ૬૭ ॥ તક્ષકસ્યપુરંરમ્યંવિવેશપરમાદ્રુતં ॥

નાગની સ્ત્રીઓએ જલદી લઇ જવાયેલ તે રાજપુત્રે મનોહર અને પરમ અદ્ભુત તક્ષક
નાગના શેહેરમાં પ્રવેશ કર્યો.

સોપશ્યદ્રાજતનયોમદેંદ્રભવનોપમં ॥ ૬૮ ॥ નામકન્યાસહસ્રેણસમંતાત્પરિવારિતં ॥

આરે તરફ હજારે નાગકન્યાઓથી વીરાઓનું ઇંદ્રભવન સમાન શેહેર તે રાજપુત્રે જોયું.

દૃષ્ટ્વારાજસુતોધીરઃપ્રણિપત્યસમાસ્રલે ॥ ૬૯ ॥ ઉત્થિતઃપ્રાંજલિસ્તસ્થૌતેજસાક્ષિપ્તલોચનઃ ॥

જોઇને પછી તક્ષકની સલામો તેના તેજથી અજાઇ ગયેલ નેલવાળો ધીર રાજપુત્ર ઉઠીને

હાથ જોડી ઉભો રહો.

નાગરાજોપિતૃદ્વારાજપુત્રમનોગ્મં ॥ ૬૦ ॥ અથપૃષ્ઠોરાજપુત્રોત્સકેનમહાત્મના ॥

કસ્યાતિતનયઃકસ્ત્વંકોદેશઃકથમાગતઃ ॥ ૬૧ ॥

સર્વેનારાજ તક્કે પણ આત્મકરણને આનંદ આપે એવા તે રાજપુત્રને બોલે. પછી મહાત્મા તક્કે તે રાજપુત્રને પૂછ્યું કે તું કોણ છે? કોનો પુત્ર છે? તારો દેશ કયો છે? તથા અહીં શા માટે આવ્યો છે?

રાજપુત્ર૦ ॥ અસ્તિભૂમંડલેકશ્ચિદ્દેશોનિપથમંજકઃ ॥ તસ્યાધિપોભવદ્રાજાનલોનામમહાયજ્ઞાઃ ૬૨
રાજપુત્રે કહ્યું કે, પૃથ્વી મહળ ઉપર કોઈ નિપથ નામનો દેશ છે. તેમાં તેણે અધિક પ.લ. ન કરનાર તથા મોટાપરવાળો નળ નામનો રાજા થઈ ગયેલો છે.

સપુષ્પકીર્તિઃક્ષિતિપોદમનંતાઃપતિઃમધુઃ ॥ તસ્યાસીદિદ્રમેનારુયોપુત્રસ્તસ્યમહાત્મનઃ ॥ ૬૩ ॥

ચંદ્રાંમદોસ્મિન્નાસ્ત્રાદંનવોઢઃશ્વશુરાલયે ॥ વિહરન્યમુનાતોયેનિમગ્નૈવચોદિતઃ ॥ ૬૪ ॥

દમયંતીનો પતિ તે નળરાજા સમર્થ તો. અત્રિ કીર્તિવાળો હતો. તેને ઇંદ્રસેન નામનો પુત્ર થયો. અને તે મહાત્મા ઇંદ્રસેનનો પુત્ર ચંદ્રાંગઃ નામનો હું નવી સ્ત્રી પ્રેરણીને સમ્રાટને ઘેર રહી દેવ પ્રેરણાથી યશુનાના જળમાં વિહાર કરતાં કરતાં ડુબી ગયો.

પુતાધિઃપન્નગર્હ્યાભરાનીતોસ્મિતવાંતિકં ॥ દૃષ્ટ્વાદંતવપાદાન્નંપુણ્યૈર્જન્યાંતરાંચિતૈઃ ॥ ૬૫ ॥

વ્ર.

સો.

૭૬

અથ ધન્યોસ્મિ ધન્યોસ્મિ કૃતાર્થો પિતરૌ મમ ॥

ત્યાં આ નાગની સ્ત્રીએ અને તમારી પાસે લાવી. જેથી હું આગલા જન્મમાં મેળવેલ પુણ્યોના પ્રભાવથી તમારાં ચરણ કમળનાં દર્શન કરી ધન્ય થયો તથા મારાં માતા પિતા પણ કૃતાર્થ થયાં.

તક્ષક ડૉ ॥ મોમોનરેંદ્રદાયાદમાભૈષીર્ધોરતાંવ્રજ ॥ ૬૬ ॥ સર્વદેવેષુ કોદેવો યુષ્માભિઃ પૂજ્યતે સદા ॥

તક્ષકે કહ્યું કે, હે રાજપુત્ર ! તું જરા પણ ભય નહિ રાખતાં ધૈર્ય ધારણ કર. તમે બધા હમેશા સર્વ દેવોમાંથી કયા દેવની પૂજા કરો છો.

રાજપુત્ર ડૉ ॥ યોદેવઃ સર્વદેવેષુ મહાદેવ इति स्मृतः ॥ ૬૭ ॥ પૂજ્યતે સદ્વિશ્વાત્મા દેવોસ્માભિરુમાપતિઃ ॥

રાજપુત્રે કહ્યું કે, જે દેવ સર્વ દેવોમાં મહાદેવ એમ કહેવાય છે. તે વિશ્વના આત્મારૂપ ઉમાપતિ દેવની અમે પૂજા કરીએ છીએ.

इसाकर्ण्यवचस्तस्य तक्षकः प्रीतिमानमः ॥ ૬૮ ॥ જાતભક્તિર્મહાદેવે રાજપુત્રમભાષત ॥

परितुष्टोस्मि कल्याणंतवराजेंद्रनंदन ॥ ૬૯ ॥

એ પ્રમાણે તેનાં વચનો સાંભળી પ્રસન્ન થયેલ મનવાળો તથા મહાદેવમાં ઉત્પન્ન થયેલ ભક્તિવાળો તક્ષક બોલ્યો કે હે રાજપુત્ર ! હું સંતોષ પામ્યો છું. તારૂ કલ્યાણ થય્યો.

दत्तवान्बहुरत्नानि दिव्यान्याभरणानि च ॥ वाहनाय ददावेकं राक्षसं पद्मगेश्वरः ॥ ૭૦ ॥

પછી નાગના રાજ્યે તેને ઘણાં રત્નો અને દિવ્ય આભરણો આપ્યાં તથા વાહન માટે એક રાક્ષસ આપ્યો.

તત્સહાયાર્થમેકંચપન્નગેદ્રઃકુમારકં ॥ નિયુજ્યતક્ષકઃપ્રીત્સાગચ્છેતિવિસસર્જતં ॥ ૭૧ ॥

તેના સથવારા માટે તક્ષક રાજે એક કુમારને આપી પછી પ્રીતિથી “સીધાવ” એમ કહી તેને રવાના કર્યો.

इतिचंद्रांगदःसर्वसंगृह्यविविधधनं ॥ अश्वंकामगमारुह्यताभ्यांसंहविनिर्ययौ ॥ ७२ ॥

એ પ્રમાણે ચંદ્રાંગદ નાના પ્રકારનું સઘળું ધન લઈ ઇચ્છા પ્રમાણે ચાલનાર એક ઘોડા ઉપર બેસી તે રાક્ષસ તથા કુમાર સાથે નિકળ્યો.

ततोमुहूर्त्तेनोन्मज्जनस्मादेवनदीजलात् ॥ विजहारतटेरम्येदिव्यमारुह्यवाजिनं ॥ ७३ ॥

ત્યારપછી બે ઘડીની અંદર તેજ યમુનાના જળમાંથી પાછો નિકળીને તેના મનોહર કાંઠામાં દિવ્ય ઘોડાપર બેસીને વિહાર કરવા લાગ્યો.

अथास्मिन्ममयेतन्वीमाचसीमंतिनीसती ॥ स्नातुंसमाययौतत्रमखीभिःपरिवारिता ॥ ७४ ॥

હવે એટલામાં તે નાગુક અંગવાળી સતી સીમંતિની પોતાની સખીઓથી વીંટાએલી ત્યાં સ્નાન કરવા પ્રાપ્ત થઇ.

साददर्शनदीतीरेविहरंतनृपात्मजं ॥ रक्षसानरूपेणनागरूपेणचान्वितं ॥ ७५ ॥

તેણે નદીના કાંઠાપર રાક્ષસ અને નરનું રૂપ ધારણ કરનાર નાગપુત્રની સાથે તે રાજપુત્ર
ને વિહાર કરતાં જોયો. (અને તે રાજપુત્રે પણ તેને જોયો.)

દૃષ્ટ્વાવરુહતુરગાદુર્પવિષ્ટઃપરિત્તટે ॥ ચંદ્રાંગદોવરારોહામુપવેશ્યદમબ્રવીત્ ॥ ૭૬ ॥

રાજપુત્ર ચંદ્રાંગદ તેને જોયો થોડા ઉપરથી ઉતરી પડી નદીના કાંઠાપર તે સુદરી પાસે
આવી આ પ્રમાણે બોલ્યો.

કાલંકસ્યકલત્રંવાકસ્યામિતનયામતિ ॥ કિમીદશંગતાવાલ્યેદુઃમહંશોકલક્ષણં ॥ ૭૭ ॥

હે સતિ ! તું કોણ છે ? કોની સ્ત્રી છે ? અને કોની પુત્રી છે ? તથા આળપણમાંજ આ-
વાં દુઃસહ શોકનાં લક્ષણને કેમ પાતી છે ?

इतिस्नेहेनसंपृष्टासावधूरश्रुलोचना ॥ लज्जितास्वयमाख्यातुंतत्पत्नीमर्वमब्रवीत् ॥ ७८ ॥

એ પ્રમાણે સ્નેહથી પૂછાયડી અને તેથી આંસુ યુક્ત નેત્રવાળી રાજપુત્રની સ્ત્રી સીમંતિ-
ની પોતે કહેવા જતાં શરમાઇ ગઇ. જેથી તેનો સઘળો જવાબ તેની સખીએ આપ્યો.

इयंसीमंतिनीनाम्नास्नुषानिषधभूपतेः ॥ चंद्रांगदस्यमहिषातनयाचित्रवर्मणः ॥ ७९ ॥

આ ચિત્રવર્મા રાજાની સીમંતિની નામની પુત્રી નિષધ દેશના ઇંદ્રસેન રાજાની પુત્રવધૂ
તથા ચંદ્રાંગદ [ઇંદ્રસેનનો પુત્ર] ની રાણી છે.

अस्याःपतिर्देवयोगाग्निमग्नेस्मिन्महाजले ॥ तेनेयंमास्रवैधव्याबालादुःखेनपीडिता ॥ ૮૦ ॥

વ્ર.

સો.

૧૯

આનો પતિ દેવયોગથી આ ઉંડા જળમાં ડુબી ગયો છે. તેણે કરીને વિધવાપણું પ્રાપ્ત થવાથી આ બાળા દુઃખથી પીડાય છે.

एवंवर्षत्रयं नीतं शोकेनापि वलीयसा ॥ अर्घ्यं दुवासरे प्राप्ते स्नातुमत्र समागता ॥ ८१ ॥

એમ દુઃખ ભોગવતાં ભોગવતાં મોટા શોકમાં ત્રણ વરસ કાઢ્યાં. હવે આજ સોમવાર છે. મારે અહીં સ્નાન કરવાને આવેલી છે.

श्रुत्वा चंद्रांगदः सर्वाप्रियायाः शोककारणं ॥ अथाश्वासप्रियां तन्वीं विविधैर्वचनैर्नृपः ॥ ८२ ॥

ચંદ્રાંગદ પોતાની પ્રિયાના શોકનું સઘળું કારણ સાંભળી અનેક પ્રકારનાં વચનોથી તે સુદરીની આશ્વાસના કરવા લાગ્યો.

कापिलोके मया दृष्टस्तव भर्ता वरानने ॥ तद्रताचरणान् तन्वि सद्य एवागमिष्यति ॥ ८३ ॥

કે હે સુદરો! મેં તારા પતિને કોઇ પણ લોકમાં જોયો છે. અને તે તારા પ્રતના આગર-જુના પ્રભાવથી જરૂર થોડા વખતમાં આવશે.

नाशयिष्यति तेशोकं द्वित्रैरेव भ्रुवं दिनैः ॥ एतच्छंसितुमाया तस्तव भर्तुः सखा स्म्यहं ॥ ८४ ॥

જરૂર છે ત્રણ દિવસની અંદર તે તારા શોકનો નાશ કરશે. હું તારા પતિના મિત્ર છું. તેથી આ વાત કહેવા મારેજ અહીં આવ્યો છું.

अत्र कार्यो न संदेहः शपामि शिवपादयोः ॥ तावत्तया हृदि स्थाप्यं प्रकाशयं च कुत्रचित् ॥ ८५ ॥

વ.

સો.

૨૦

આ બાબતમાં કાંઈપણ સંશય રાખવો નહિ. તેની સત્યતાને માટે હું શિવનાં ચરણ છ-
બવાને પણ તૈયાર છું. આ વાત હમણાં તો મનમાંજ રાખવી. જ્યાં ત્યાં ઉઘાડી પાડવી નહિ.

સ્વજ્ઞાનમ્પ્રમુક્તીકર્ણેશશાંમાન્યત્પયોજન ॥ ઇમંવૃત્તાંતમારુયાતુંતત્તિવત્રોઃશોકતમ્પયોઃ ॥ ૮૬ ॥

શરમને લીધે નીચા મુખવાળી સીમતિનીના કાનમાં તેણે બીજીજ કાણે બતાવ્યું કે શોક-
થી તપી રહેલ મનવાળાં તારાં માખાપને પણ આ ખબર આપવાની ગોઠવણ કરવા બહિષ્કાર છું.

ઈત્યુક્તત્રાશ્વંસમારુહજગામચમૃદંપ્રતિ ॥ સાપિતદ્રવનંશ્રુત્વાસુધાધારાશતાધિકં ॥ ૮૭ ॥

એ પ્રમાણે કહી ચંદ્રાંગદ થોડાપર બેસી ધર પ્રત્યે ગયો. અને સેકડો અમૃતની ધારાઓ
કરતાં પણ અધિક મીઠાશ આપે એવું તેણે વાક્ય સાંભળીને સીમતિની પણ પોતાને ઘેર ગ-
ઈ. [અને વિચાર કરવા લાગી કે.]

एषएवपतिर्मेस्वाध्व्रवनान्योभविष्यति ॥ परलोकादिहायातःकथमेपःस्वरूपघृक् ॥ ८८ ॥

નિશ્ચે આજ મારો પતિ હશે. બીજો કોઈપણ નહિ હોય. પરંતુ તે પોતાના રૂપને ધારણ
કરી આહી કેવી રીતે આવેલ હશે!

मुनिपत्न्यायदुर्कमेपरमापद्रतापिच ॥ व्रतमेतत्करुण्यैतितत्सवाफलमद्यमे ॥ ८९ ॥

અથવા મુનિની સ્ત્રીએ મને કહ્યું હતું કે “ઘણાં સંકટોમાં હો તોપણ આ (સીમતિરજ) ત
કરજે” તેણે કહ્યું શુ! મને આજ મળશે.

વ્ર.

સો.

૨૬

નૂનંતસ્યાવચઃસર્ત્તકોવિદ્યાદીશ્વરેહિતં ॥ નિમિત્તાનિચ ~~કાલેભ્યઃ~~ લાનિદિનેદિને ॥ ૧૦ ॥

ખરે ખર! તેનું [મુનિ પત્નિનું] વચન સત્ય છે. ધૈર્યથી ચેષ્ટાને કોણ કળી શકે છે? અને હુમણાં દિવસે દિવસે કલ્યાણ થવાનું હોય એવાં નિમિત્તાં પણ દેખાતાં આવે છે.

પ્રસન્નેપાર્વતીનાથેકિમસાધ્યંશરીરિણાં ॥ इत्थंविमृश्यबहुधासापुनर्मुक्तसंशया ॥ ૧૧ ॥

વળી પાર્વતી પતિ શંકર પ્રસન્ન થાય છે. ત્યારે મનુષ્યને કયો પદાર્થ દુર્લભ રહે છે? (કો-ઈ નહિ). એમ ધણેક વિચાર કરી અંતે તે સંદેહ વગરનો થયે. [અને ચંદ્રાંગદ પાછો આવ્યો ત્યારે તેને મળી.]

एवंचंद्रांगदःपत्नीमवापसमयेशुभे ॥ ययौस्वनगरींभूयःश्वशुरेणानुमोदितः ॥ ૧૨ ॥

એ પ્રમાણે ચંદ્રાંગદ શુભ સમયમાં પોતાની સ્ત્રીને મળ્યો અને સસરાની આજ્ઞા લઈ તેની ખુશીથી પાછો પોતાના નગરમાં ગયો.

इंद्रसेनोपिनृपतीराज्येस्थाप्यस्वमात्मजं ॥ तपसाशिवमाराध्यलेभेसंयमिनांगतिं ॥ ૧૩ ॥

ઈન્દ્રસેન રાજા પણ પોતાના પુત્રને રાજ્યપર બેસાડી પોતે તપવડે શિવની આરાધના કરી યોગીઆ બે ગતિને પામે છે તે ગતિને પામ્યો.

दशवर्ष सहस्राणिसीमंतिन्यास्त्रभार्यया ॥ सार्धचंद्रांगदोराजाबुभुजेविषयान्बहून् ॥ ૧૪ ॥

પદ્મવતનયાનષ્ટૌકન્યામેકાંવરાનનાં ॥

બ્રો

સો

૨૨

ચંદ્રાંગદ શબ્દએ પોતાની સ્ત્રી સીમંતિનીથી આઠ પુત્ર તથા સુંદર મુખવાળી એક કન્યા
ન જન્મ આપતાં દસ હજાર વર્ષ સુધી ધણાં મુખ લોગવ્યાં.

પતિસીમંતિનીલેખેપૂજયંતીમહેશ્વરં ॥ શિવલોકંતતોગત્તાશિવેનસહમોદતે ॥ ૧૫ ॥

આ પ્રમાણે સોમવારને દિવસ મહાદેવની પૂજા કરનારી સીમંતિનીને તેના પતિ પ્રાપ્ત થ-
યા. તથા અતે તે જોડા શિવલોકમાં જઈ શિવની સમીપમાં આનંદ કરે છે.

વિચિત્રમિદં ગાહ્યમ્ભાસમનર્ણિતં ॥ યઃપઠેચ્છૃણુયાદ્રક્ત્યાસયાતિપરમાંગતિં ॥ ૧૬ ॥

મં કહેલ આ વિચિત્ર આખ્યાન જે લાકિતથી સાંભળે છે અથવા તેના પાઠ કરે છે તે
પરમ ગતિને પામે છે.

इति श्रीस्कंदपुराणांतर्गतागुर्जरभाषोपेताचसोमवारव्रतकथासमाप्ता ॥

આ પ્રમાણે શ્રીસ્કંદ પુરાણમાં રહેલ અને ગુજરાતી ભાષાથી ચુકત શ્રી સોમવારના વ્રત-
ની કથા સમાપ્ત થય.

॥ समाप्ति मंगलम् ॥

भवार्णवेभाविभयेनविन्दलान् सुखेनसंतर्तुमलब्धसाधनान् ॥

नरान्समाश्वासमुत्पन्नानिः करोतुभद्रंसशशांकशेखरः ॥

સો.

૨૩

॥ इति गुर्जर भाषोपेता सोमवार व्रत कथा स॥

